

**TALOUSARVION 2026 JA
TALOUSSUUNNITELMAN 2026-2028
LAADINTAOHJEET**

Talousarvion laadinnan lähtökohdat

Kuntalain (410/2015) 110 §:ssä säädetään kunnan talousarviosta. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tällä asiakirjalla kunnanhallitus antaa linjaukset palvelualueille ja niiden alaisille vastuualueille talousarvion laadintaa varten.

Kuntalain 110 §:n mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Vuoden 2024 tilinpäätös oli 178 144,13 euroa ylijäämäinen ja kunnan taseessa on noin 4 milj. euroa ylijäämää. Vuoden 2025 talousarvio hyväksyttiin ylijäämäisenä.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarvion valmistelusta vastaa kunnanhallitus sekä kukin lautakunta omalla tehtäväalueellaan. Kunnan toiminnassa ja taloushoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

2022 alkaneen Ukrainan sodan vaikutukset maailmantalouteen näkyvät edelleen. Talouden epävarma tilanne ja yleinen kustannusten nousu tulee huomioida myös talousarviossa 2026.

Hankintalakiuudistus on etenemässä eduskunnan käsiteltäväksi syksyn 2025 aikana. Toteutuessaan lakiuudistus vaikuttaisi laajasti kunnan ostopalveluihin. Tavoitteena on uudistusten voimaantulo 1.1.2026, mutta siirtymäaikaa muutoksille on suunniteltu ainakin 1.7.2027 asti.

Aikataulu

Talousarvioesitykset tulee laatia taloussuunnitteluohjelmaan.

- vastuualueiden esitykset investointiosaan	26.09.2025
- osaston talousarvioesitys valmis	13.10.2025
- kunnanhallituksen ensimmäinen käsittely, ehdotukset veroprosenteista	27.10.2025
- kunnanvaltuuston päätös veroprosenteista	03.11.2025
- kunnanhallitus TA-kokous	17.11.2025
- kunnanvaltuuston TA-käsittely	24.11.2025

Kuntastrategia

Kuntalain mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa. Pyhännän kunnanvaltuusto hyväksyi 24.01.2022 § 6 kuntastrategian vuosille 2022-2025. Uusi kuntastrategia vuosille 2026-2029 on tällä hetkellä valmistelussa.

Voimassa olevan kuntastrategian keskiössä on huolenpito ihmisistä, yrityksistä, ympäristöstä ja maineesta.

Talousarvion ja –suunnitelman rakenne ja sitovuustasot

Talousarvioon kuuluvat osa-alueet:

- käyttötalousosa
- tuloslaskelmaosa
- investointiosa
- rahoitusosa

Talousarvion ja –suunnitelman rakennetta muutetaan toimintojen muuttuessa.

Käyttötalousosan sitovuustaso valtuustoon nähden;

- tulosalueiden toimintatuottojen ja –kulujen erotus, toimintakate

Investointiosa;

- irtain omaisuus toimielimittäin
- muut investoinnit hankkeittain

Keskeiset muutokset

- hankintalakiuudistus
- sote-kiinteistön yhtiöittäminen
- epävarmuus verokertymästä
- muutokset valtionosuuksissa
- rahoituskustannusten nousu
- yleinen kustannusten nousu
- vapaaksi jääneet kiinteistöt
- henkilöstömuutokset

Valtionosuudet

Vuoden 2026 valtionosuudet on arvioitu Kuntaliiton 26.6.2025 julkaiseman ennakkolaskelman mukaisesti. Valtionosuutta arvioidaan kertyvän yhteensä 3 169 298 €. Valtionosuuksia koskevia laskelmia muutetaan tarvittaessa.

Verotulot

Verotulojen arviointi perustuu Kuntaliiton elokuussa 2025 julkaisemaan verotulojen ennustekehikkoon. Verotuloja arvioidaan kertyvän vuonna 2026 yhteensä 4 341 000 €. Verotuloihin liittyviä laskelmia päivitetään tarvittaessa.

- Kunnallisvero; 2 302 000 €
- Yhteisövero; 625 000 €
- Kiinteistövero; 1 415 000 €

Palkat

Kunnallisten virka- ja työehtosopimusten voimassa oleva sopimuskausi sisältää yleiskorotuksen, paikallisen järjestelyerän sekä palkkojen kehittämisohjelmaerän vuonna 2026. Korotuksia palkkoihin on odotettavissa myös suunnitelmavuosille. Lisäksi tulee huomioida, että osa työntekijöistä saa vuosisidonnaisen ikälisän.

Lopulliseen budjettiin palkat tulisi laskea mahdollisimman tarkkaan **sopimusaloittain**, jotta vastualueen palkkamenot olisivat oikein. Palkkamenojen budjetoinnissa tulee huomioida henkilöstömuutosten kustannusvaikutukset.

Keva on laskenut arvion vuoden 2026 työnantajakohtaisesta palkkaperusteisesta eläkemaksusta. Lopullinen palkkaperusteinen eläkemaksu vuodelle 2026 vahvistetaan joulukuussa 2026.

Henkilösivukulut

Palkkojen sivukuluprosentit syötetään järjestelmään keskitetysti hallinto-osaston toimesta. Henkilösivukulujen lopulliset tiedot valmistuvat loppuvuodesta ja tarvittaessa sivukuluprosentteihin tehdään tarkennuksia.

Tasausmaksun budjetointi

Eläkemenoperusteisen maksun korvanneen tasausmaksun kokonaismäärä on Kevan 7.5.2025 julkaiseman arvion mukaan 605 miljoonaa euroa. Tasausmaksun kokonaismäärä vahvistetaan loppuvuodesta ja se voi muuttua. Työnantajakohtainen tasausmaksun arvio Pyhännän kunnalle vuodelle 2026 on 110 326,92 euroa.

Talousarviokehykset

Kokonaisuutena vuoden 2026 talousarvio tulee laatia strategialähtöisesti. Jokaista osastoa tullaan tarkastelemaan erikseen ottaen huomioon joko vähenevä tai kasvava palvelutarve. Jokaisen vastualueen tulee laatia talousarvio verraten sitä vuoden 2024 tilinpäätökseen, vuoden 2025 tilinpäätösarvioon ja voimassa olevaan taloussuunnitelmaan. Henkilöstökuluissa sallitaan palkankorotusten verran nousua, muut kustannukset pyritään pitämään entisellään. Osastojen talousarvioesitysten jälkeen kunnanhallitus tarkastelee kokonaisuutta, minkä jälkeen esityksiä on mahdollista muokata saadun palautteen perusteella.

Kustannuspaikkojen toimintatuotot ja –kulut syötetään sadan euron tarkkuudella. Pienistä, kymmenissä tai sadoissa euroissa luettavista tileistä on tarpeen luopua ja yhdistää ko. tilit suurempaan kokonaisuuteen mahdollisuuksien mukaan.

Talousarvio ja taloussuunnitelma laaditaan arvonlisäverottomin hinnoin. Kaikki menot ja tulot lasketaan ja esitetään ilman arvonlisäveroa.

Toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Tasapainoisessa kuntataloudessa vuosikate kattaa poistot ja suunnitellut investoinnit voidaan toteuttaa ilman lainarahoitusta.

Hankinnat, matkakulut ja palvelujen ostot

Käyttöomaisuuteen kuuluva kaluston hankintameno aktivoidaan ja kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaisesti poistoina kuluiksi. Käyttöomaisuuden aktivointiraja on 10.000 € ja sitä pienemmät hankinnat kirjataan käyttötalouteen. Poistoissa noudatetaan valtuuston 17.12.2018 § 62 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Kaikki talousarvioon sisältyvät investoinnit pitää perustella kirjallisesti.

Virka-, koulutus- ja seminaarimatkoissa käytetään harkintaa niiden tarpeellisuudesta ja hyödynnetään mahdollisimman paljon etäyhteyksiä. Talousarvion valmistelun yhteydessä tiedossa olevat matkat ja koulutukset tulee käydä läpi esimiehen kanssa ja hakea niille hyväksyntä etukäteen. Esimiesten toivotaan keskustelevan jo syksyllä henkilökunnan kanssa koulutustarpeista, jotta tarve ja kustannukset voidaan arvioida budjettiin ja kirjata koulutussuunnitelmaan.

Ostopalvelut tulee arvioida palveluittain eli yksilöidä ja laskea kohteittain. Pakollisista ostopalveluista tulee budjettiin merkitä mahdollisimman totuudenmukainen hinta (esim. tarkistaa hinta myyjältä, mikäli sopimus on voimassa vielä vuonna 2026).

Sisäiset ja laskennalliset erät

Lautakuntien sisäiset ja ulkoiset menot pitää eritellä talousarviossa. **Jokaiselle sisäiselle menolle tai tulolle on oltava oma sisäinen vastine.** Lautakuntien kohdistamat sisäiset laskutukset muille lautakunnille pitää sisällyttää hallintokuntien talousarvioehdotukseen.

Myynti- ja maksutulot sekä vuokrat

Palvelujen ja tehtävien maksujen tulee olla kustannuksiin nähden vähintään omakatteisia. Maksuista on tehtävä päätökset hyvissä ajoin ennen maksujen voimaantuloa.

Palvelumaksuissa tulee pyrkiä ottamaan huomioon kuluttajahintaindeksin mukainen muutos. Vuoden 2026 kaikkien palvelumaksujen taso tulisi vastata yleistä elinkustannusten kasvua. Palvelumaksuissa mahdollinen nousu on määriteltävä palvelukohtaisesti.

Tulot tulee laskea tulokohtaisesti vuoden 2024 toteutumasta. Tavoitteena on mahdollisimman oikea tulotaso.

Vuokratulot lasketaan vuokrasopimusten ehtojen mukaisesti, huomioiden vuokrien korotusmahdollisuudet ja uudet vuokrasopimukset.

Uusista investoinneista aiheutuvat käyttötalouden muutokset lasketaan käyttötalouden menoihin ja tuloihin myös tuleville vuosille. Määrärahat ja tuloarviot lasketaan talousarvio- ja suunnitteluvuosille tilitasolla.

Tavoitteiden asettaminen

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että talousarvio ja -suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Asetettujen tavoitteiden tulee olla mitattavia ja helposti seurattavia. Tavoitteille asetetaan toiminnan onnistumista kuvaavat mittarit, joilla seurataan tavoitteiden toteutumista.

Tavoitteet on pyrittävä asettamaan siten, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Määräraha tai siinä pysyminen tai lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen eivät ole kuntalain tarkoittamia tavoitteita.

Investointiosa

Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankkeille. Investointiosassa esitetään investointeja koskevat tavoitteet, hankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottuminen suunnitteluvuosille sekä investointeihin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot.

Investoinnit esitetään lautakunnittain erillisellä liitteellä.

Asukasluku

Vuoden 2026 talousarviossa asukaslukuna käytetään 1641.